
AZ ORSZÁGOS RABBIEGYESÜLET

HAVI KÖZLÖNYE

Szerkeszti Dr. NEUMANN EDE.

Előfizetési ára évi 6 korona. Az egyesület tagjai a tagsági díj fejében kapják.
A kéziratok és előfizetési díjak a szerkesztőhöz küldendők.

Iskoláink jövője.

Mihelyt hatályba lép az elemi népiskolai oktatás ingyenességéről szóló törvény, ujanyagi terhek fognak nehezedni hitközségeinkre. Iskoláink fentartása eddig is módfelett nagy áldozatokat rótt reájuk. Ezekről az áldozatokról csak annak van sejtelme, a ki ismeri a kisebb gyülekezetek küzdelmeit és gondjait, a ki tudja, hogy az intézmények ellátása mennyire tulfeszíti az erőket. Egyes helyeken a kultuszadó javarészét eddig is az iskola céljaira fordították és mi ebben, tekintettel arra, hogy az iskola hazafias és kulturális feladatai mellett rendkívül fontos vallási és felekezeti érdekek szolgálatára van hivatva, soha bajt nem láttunk.

A hitközségek minden áldozatkészsége mellett azonban iskoláink fentartása csak úgy volt lehetséges, hogy a tanulók szülei is nagy mértékben hozzájárultak az abból eredő költségek viseléséhez. Rendkívül magas tandíjat szednek. A kit Isten több gyermekkel áldott meg, egész vagyont fizet évenként az iskolai pénztárba. A fizetés kötelezettsége alól csakis a földhöz ragadt szegényeket menthetik fel. A többiek fizetnek, némelykor kedvetlenül, zúgolódva, de fizetnek, mert tudják, hogy a hitközségnek különben nem volna módjában az iskolát fentartani, mert óhajtják, hogy gyermekeik a szokottnál gondosabb nevelésben és intenzivebb oktatásban részesüljenek, mert kellően értékelik annak a jelentőségét, hogy a vallás törvényei iránt való tiszteletben növekedjenek fel, hogy lelkükben megszilárduljon a hitükhöz és felekezetükhöz való hűség.

Az új törvény megfosztja a hitközségeket a tandíjszedés jogától, a kilátásba helyezett kárpótlás pedig oly csekély, hogy újabb áldozatokat kell majd hozniok, ha iskoláikat meg akarják óvni a pusztulástól.

Bizunk a tanügyi kormány jóakarátában, nem kételkedünk abban, hogy Apponyi Albert gróf az Országos Izr. Tanítóegyesület küldöttségének adott ígéretéhez képest „lovagias kötelességének fogja tartani a szervezetlenségénél

fogva gyenge zsidó felekezet pártjára állani, hogy minden törvényes eszközzel azon lesz, hogy a zsidó iskolák lehetőleg fenmaradjanak, hogy elismert kulturális és nemzeti hivatásukat teljesítsék.“ De a törvény rendelkezése értelmében az ott megállapított összegen túlmenő kárpótlást csakis azoknak az iskoláknak adhatja meg, „a melyek olyan helyen léteznek, hol községi vagy állami iskola nincs.“ Mi lesz tehát a többiek sorsa? Vajjon hajlandók és képesek lesznek-e a hitközségek újabb áldozatokra?

Már az 1907. évi XXVII. törvénycikk, melynek nemes intencióit készséggel elismerjük, próbára fogja tenni hitközségeink erejét. Az állami támogatás csak enyhíti azokat a terheket, a melyek ennek a törvénynek intézkedéseiből az iskolafentartókra hárulnak. Elkerülhetetlen lesz tehát a hivek áldozatkészségének igénybevétele, hogy e törvény követelményeinek eleget lehessen tenni. Ez a súlyos körülmény máris ostromolja iskoláink bástyáit. Máris latolgatják egyes helyeken azt az eshetőséget, hogy a már-már elviselhetetlenné vált terhen nagyon alaposan könnyítsenek. És most az elemi népiskolai oktatás ingyenességéről szóló törvény újabb ostromot intéz a zsidó iskolák ellen. Még hevesebbet, még veszélyesebbet. Ellent fognak-e állani? Nem fognak-e alapjaikban megrendülni? Nem dőlnek-e majd romba?

Pedig egyetlen egynek sem szabad elpusztulnia. Mindenik felekezeti életünknek egy-egy erődítménye, támasza, pillére. Sokkal gyengébbek vagyunk, mintsem nyugodtan nézhetnők bástyáink összeomlását.

Hatalmas lendületet szemlélünk a többi felekezeteknél. A Katholikus Népszövetség napról-napra hódít. A Katholikus Egyesületek Országos Szövetsége nagy akcióra készül. Megalakul az Országos Katholikus Diák-Szövetség és a Katholikus Iskola-Egyesület. A Kálvin-Szövetség, mely a református egyháznak egyik legkitünőbb, lángbuzgalmu vezérférfiát, a magas célok felé törő, nagy tevékenységű erdélyi püspököt állította élére, megkezdte munkásságát. Szeptemberben megalakul az Országos Evangéliomi Szövetség, mely a protestáns testvérfelekezeteket közös törekvésekben egyesíti, hogy annál sikeresebben vivják meg védelmi harcukat hatalmas ellenfelükkel, a görög keletiek nagy részvénytökével román kulturbankot alapítanak „az Apponyi-féle törvények által sújtott román iskolák felsegélyezésére.“ Ezzel a lázas munkával szemben tétlenül nézni intézményeink sorvadását, inségét, nyomorgását, nyugodtan várni a reánk zúduló fergeteget, belső viszályokban felemészteni csekély erőnket, a helyett, hogy vállvetett ügyekvéssel elhárítani iparkodnánk az egyre nagyobbodó veszedelmet, valóságos öngyilkosság.

Meg kell, hogy embereljük magunkat. A nehéz idők fokozott buzgóságra intenek. A feladatok végzéséből pedig mindenk előtt a papságnak kell kivennie részét.

Lelkeszi szolgálatunk szűk kerete nem lehet többé munkásságunk háttára. Szívünk egész hevével fel kell karolnunk a magyar zsidóság egyetemességét érintő nagy ügyeket. Egy pillanatig sem várhatunk. Igazán a tizenkettedik óra szakadt reánk. Veszedelmes a késés.

És ilyen nagy ügy a zsidó iskola jövője. Feladatunk a hivekben felkelteni, folyton ébren tartani és táplálni iskoláink az egész felekezet életére kiható fontosságának tudatát. Szembe kell szállani azzal a felfogással, hogy a vallásos tápláléknak ama *morzsái*, a melyeket az állami, de állami jellegük mellett mégis csak felekezeti célokat szolgáló iskolákban gyermekeinknek nyújthatunk, elegendők egy vallásos, minden kísértéssel szemben megingathatatlan hűségű nemzedék nevelésére és különös nyomatékkal rá kell mutatnunk arra a veszélyre, mely a *szombat* megünneplésének lehetlenségéből származik azokra, a kiket a kényszer más iskolákba hajt.

A hiveket tehát újabb áldozatokra kell sarkalni, hogy iskoláink el ne pusztuljanak, vagy társulati intézetekké le ne fokoztassanak. A tehetősebb hitközségeket pedig arra készítetnünk, hogy ne ériék be a saját iskolájuk fenn tartásával, hanem istápolják a kicsiny, szegény testvérgyülekezeteket.

Oda kell hatnunk továbbá, hogy *közalapunk* megerősödjék és hogy megalakuljon végre-valahára az az országos testület — akár zsidó szövetség, akár hitközségek szövetkezete, vagy közművelődési egyesület, — mely a magyar zsidóság összes felekezeti érdekeit felkarolja, erkölcsi és anyagi támogatást nyújtva a szellemiekben avagy anyagiakban szükölködőknek, oltalmat a védteleneknek.

Hogy pedig megkönnyítsük oktatási és egyéb intézményeink fentartását és arról a lehetőségről is gondoskodjunk, hogy azokat gyarapítsuk és szélesebb alapokra helyezzük, *hitközségeink belső átalakításán* kell munkálkodnunk. Valamennyi hazai gyülekezetünk abban a közös bajban sinlődik, hogy rendkívül nagy apparatussal dolgozik. Szinte hihetetlen, hogy egyesekben hányan osztozkodnak a hitközség hivatásától kiszabott feladatok végzésében. Egész serege a tisztviselőknek, a fő- és alsórendű alkalmazottaknak, a kik *munkahiányban szenvednek* és elégedetlenek, mert a hitközség a legjobb akarat mellett sem képes kellően gondoskodni róluk. Minő bonyolódott adminisztráció, a templomszolgálatnak minő szétforgácsolása, minő felesleges, minden modern felfogást arculütő szaporítása a személyzetnek oly munkák teljesítésére, a melyeknek végzésére nagyon csekély számú megfelelő erő untilig elég. Egyesíteni kell *egy* személyben a különböző rokontermészetű tisztségeket, *elegendő munkát és kenyeret* adni azoknak, a kik a hitközségek szolgálatában *dolgozni* akarnak. Nem hivatkozunk más vallásuakra, nem mutatunk rá arra, hogy tíz-, huszezer és még több lélekből álló protestáns gyülekezetekben hány embernek kell győznie a hivek vallásos gondozásával járó munkát, holott nálunk 1—2 ezer lelket számláló hitközségekben egész tisztviselői kart alkalmaznak és apró gyülekezetekben is több ember között osztják meg azt a munkát, mely egynek is kevés volna, de utalunk minden tekintetben mintaszerű német hitsorsosainkra, utalunk a művelt nyugati zsidó gyülekezeteire, a melyekben a vallásos és felekezeti élet minden körében pezsgő életet, hatalmas lendületet, virágzást és gyarapodást látunk.

Azt a néhány hitközséget kivéve, a melyekben a hivek és intézmények

nagy száma és ezek arányában a hivatalos funkciók sokasága és különfélesége nagyobb személyzetnek az alkalmazását kívánja, a gyülekezetek a rabbin kívül csak nagyon kevés embert foglalkoztatnak. De ezeket foglalkoztatják is. Pedig hatalmas anyagi segédeszközök állanak rendelkezésükre. Nem súlyosbodnak úgy mint nálunk évről-évre azok a nehéz gondok, a melyeket a szükségletek fedezése a hitközségek vezetőségének okoz.

Ezt a példát kell a magyar gyülekezeteknek követniük. Jelesül pedig úgy szervezni a különböző tisztségeket, hogy tanítóinknak mennél szélesebb hatáskör jusson. A kultuszban és az adminisztrációban egyaránt.

A fővárosit kivéve, nincs az országban egyetlen egy hitközség sem, a melyben a kántori szolgálat kimeritené egy munkaképes ember erejét. Súlyt helyezünk az egyházi énekekre. Szívesen látjuk a művészetet a vallás szolgálatában. Ismerjük az emberi hangnak varázsát. Jól tudjuk, hogy kiválóan alkalmas a szívek megnyitására, ájtatos érzelmek felkeltésére. De nem hunyhatunk szemet azok előtt a visszaélések előtt, a melyeknek a magyar vidéki hitközségek számos templomában állandóan tanui vagyunk. Az ének túltengése a végtelenségig meghosszabbítja az istentiszteletet és hangversenyteremmé változtatja a zsinagógát. Cél lesz az eszökből. Az áhitat érdeke teljesen háttérbe szorul, Isten házába nem azért gyülekeznek, hogy emelkedjenek és épüljenek, hanem hogy gyönyörködjenek, szórakozzanak.

Ennek az oka pedig abban rejlik, hogy az istentisztelet sok helyen félművelt, sőt gyakran a legelemibb képzettség nélkül szükölködő egyéneknek van kiszolgáltva, a kik, minthogy az egész héten át semmiféle munkával elfoglalva nincsenek, alaposan kiaknázzák az érvényesülésre kínálkozó alkalmakat, fájdalom, a szent cél rovására. Ez így nem maradhat.

Meg kell honosítani hitközségeinkben a *kántortanítói* intézményt. Kitünő tanítóképzőnkben a kántori szolgálatra *alaposan* elő kell készíteni az összes növendékeket, az erre a tisztségre kiválóan alkalmasoknak pedig a továbbképzésre módot nyújtani. Tanítóra kell bízni a kántori teendőket. Ez meg fogja könnyíteni az iskolák fentartását, a hitoktatás ellátását, a tanítók megfelelő javadalmazását és egyszersmind emelni fogja a kántori szolgálat színvonalát, nemesítő hatással lesz istentiszteletünk külső formájára. Nagyobb vidéki hitközségekben, a melyekben a rabbi nem képes az összes iskolákban ellátni a hitoktatást, tanítóképzőt végzett kántor lehet az alsóbb foku iskolák hitoktatója, kisebbekben pedig a zsidó iskola tanítója végezze egyszersmind a kántori teendőket

Tanítóink tevékenységének másik teréül a hitközségi *adminisztráció* kínálkozik. Kevés gyülekezet van az országban, melynek ügykezelése egy tisztviselőnek teljes munkaerejét veszi igénybe. A túlnyomó többség, ha adminisztrációja észszerűen van szervezve, tanítóra bízhatja a jegyzői teendők ellátását. Jobb kézre nem is bízhatja. Kényelmesen és pontosan fogja elvégezni. Kellő beosztás mellett elég idő jut a felek fogadására, hivatalos órák tartására: az irodai munkákat pedig, ha az ügykezelés nem túlságosan komplikált, könnyen fogja győzni.

Hitközségeink belső szervezetének ilyen irányban való átalakítása iskoláink megmentésének egyik legjobb eszköze. Sokkal fontosabb a kockán forgó érdek, mintsem a képzelhető legnagyobb komolysággal ne kellene annak megvédésével foglalkoznunk.

A zsidóságra vonatkozó törvények és szervezkedési mozgalmak Horvát-Szlavonországban.

Szerkesztő ur szives felszólításának engedve, lehető rövidséggel és hűséggel fogok iparkodni e kis cikkben hű képet adni a horvát-szlavonországi zsidók helyzetéről és zsidókat illető újabb törvényhozási alkotásokról és magának a zsidóságnak kebelében támadt mozgalmakról.

Mielőtt Magyarországon a liberális egyházpolitikai törvények egész sorozata behozatott, a zsidók törvényes helyzete Horvátországban sokkal előnyösebb volt, mint Magyarországon. A horvát törvény ugyanis nem különböztet meg elismert és bevett felekezeteket és így az 1873. horv. orsz. törvény, a mely a zsidók emancipációját kimondja, a zsidó felekezetet is egyenrangúvá teszi a többi felekezetekkel, úgy, hogy nálunk a recepció az emancipációval összeesik, jobban mondva az előbbi az utóbbiban bennfoglaltatik.

Csak egy tekintetben volt a zsidó vallás kétes helyzetben és pedig az áttérés kérdésében. Minthogy nem létezett törvény, mely valamely keresztény felekezetről a zsidó vallásra való áttérést rendezte volna, vagy annak lehetőségét kimondta volna, a kath. egyház pedig a keresztség eltörölhetetlenségének álláspontján áll, ez a kérdés eldöntetlen maradt és még a praxis által sem oldatott meg, mert a hatóságok e kérdésben egyes esetekben homlok-egyenest ellenkező döntéseket hoztak. Általában inkább az áttérés lehetőségének javára billent a mérleg, mikor a horv. kormány 1905-ben egész váratlanul két fontos törvényjavaslattal lepte meg a horvát-szlavonországi zsidókat. Az egyik „a felekezetek közti viszonyról“, a másik „a zsidó hitközségek rendezéséről“ szólt.

A zsidóság mindkét törvényjavaslatban több sérelmes intézkedést látott és még mielőtt az országgyűlés e javaslatokkal foglalkozott volna, az első horvátországi zsidó gyűlés, mely Zágrábban tartatott meg és melyen az összes horvát-szlavonországi hitközségek elnökei és rabbijai részt vettek, az eszéki hitközség elnöke, Dr. Spitzer által előterjesztett memorandumot terjesztett a kormány elé, a melyben a főt említett törvényeken több rendbeli változtatás keresztülvitelét kéri, egyébként pedig a kormánynak köszönetet szavazott, hogy a rég szükségelt rendezést kezébe vette és kezdeményezte.

A mi a „zsidó hitközségek rendezéséről“ szóló törvényt illeti, ebben a kormány a legnagyobb előzékenységet tanusította. Minden módosítást elfogadott, minden tekintetben respektálta a zsidók óhajait. Nem úgy „a feleke-

zetek közti viszonyról“ szóló törvényt illetőleg. Az erre vonatkozó 14. szakasz így szól: „Bármely törvényesen elismert keresztény felekezetbe saját elhatározásából mindenki átléphet, a ki 18. életévét betöltötte.“ A törvény megokolása hivatkozik a kath. felfogásra a keresztség indelibilitásáról és arra, hogy a nemzet közérzetével ellenkeznek valamely ker. felekezetről nem keresztény vallásba való átlépésnek lehetősége. E törvény tulajdonképpen szintén nem dönti el a vitás kérdést, mert a zsidó vallásra való áttérésről csak a megokolás szól, a melynek nincs törvényereje, míg a törvény maga csak a keresztény felekezetek közti áttérést szabályozza, a zsidó vallás vagy akár csak nem-keresztény felekezet azonban benne említve sincs. Mindamellett belátták a zsidók, hogy e törvény határozottan rosszabbította a helyzetet már csak azzal is, hogy egy ilyen rendezésnél a zsidó felekezetet kifejejtette, de meg azért is, mert könnyen akadhat törvényt magyarázó, ki a törvényből a zsidó vallásra való áttérés tilalmát iparkodik kibetüzni.

A mi már most a zsidó hitközségek rendezéséről szóló törvényt illeti, ezt az egész horvát zsidóság őszinte örömmel üdvözölte, mert hivatva van a hitközségi életet szilárd alapra fektetni. Különösen fontos a törvénynek azon intézkedése, mely szerint egyazon hitközség területén, melyet a kormány az illető hitközségek meghallgatása mellett állapít meg, két hitközség fenn nem állhat. Ezzel a törvényt el elejét vette a pártoskodás és szétválás lehetőségének, melyek a magyarországi hitközségeket oly számos esetben hozzák válságos helyzetbe, sőt a tönk szélére.

Ha valamely hitközség oly ujításokat hoz be, melyek által egy kisebbség vallásos érzületében sértve érzi magát, a hitközség tartozik a kisebbség hitközségi adója erejéig ennek külön vallási szükségleteiről gondoskodni. Példa erre a zágrábi hitközség, a hol eddig külön orthodox hitközség állott fenn. Most a zágrábi nagyhitközség tartja fönn a volt orthodox imaházat és fizeti rabbi-helyettesüket, úgy hogy a hitközség egysége meg van mentve. Eszéken a felső- és az alsó-városban külön-külön hitközségek állanak fenn, melyeknek csak közös rabbijuk van, egyébként egymástól teljesen függetlenek.

Igen fontos a hitközségek rendezéséről szóló törvény 11. §-ának intézkedése, a mely kimondja, hogy „minden hitközségnek kell, hogy legyen rabbija.“ E szerint *a rabbi képezi az önálló hitközség kriteriumát és a mely hitközségben 6 hónapig nincs rabbi, az a kormánytól kap rabbit, vagy elveszti autonomiáját és egy más hitközséghez csatoltatik.* Hogy azonban a kisebb hitközségeknek lehetővé tegyék a főnnállást, a törvény megengedi, hogy *kivételes esetekben a kormány engedélyével két vagy több hitközségnek is lehessen egy rabbija,* a kinek székhelye a községek egyikének területén van. Így tartozik az eszéki főrabbisághoz az eszék-alsóvárosi, valpói, miholjáci, csepini és orahovici rabbiságok, a vukovári főrabbisághoz a rumai rabbiság. Ilyen kisebb helyeken azonban kell, hogy legyen ugynevezett „vjerouputnik“ (S’C M’C), a ki egyuttal metsző és hitoktató; ez azonban esketést csak rabbija megbízásából és esetről-esetre adandó delegációjával végezhet.

Az anyakönyveket (melyek itt nincsenek államosítva) a rabbi vezeti. Az illető helyettes minden anyakönyvi esetet bejelent a rabbinak.

A rabbi qualifikációját illetőleg a törvény megköveteli, hogy *magyar-horvát állampolgár* legyen, *hogy kellő szakqualifikációval birjon* és *hogy gimnáziumi érettségi bizonyítványa legyen.*

Hogy a szakqualifikáció megállapítható legyen, az 1906-ban Zágrábban tartott országos rabbigyűlés a zágrábi, eszéki, vukovári, varasdi és belovári rabbikból álló végrehajtó-bizottságot választott, a melynek a kormány az összes rabbiknak képesítő okleveleit felülbírálás végett kiadta. E nehéz és fölötte kényes munkát a végrehajtó-bizottság egy külön e célra a közoktatásügyi kormány által egybehívott gyűlésen a kormányépületben végezte el a kormány egy kiküldöttjének jelenlétében. Tekintetbe kell venni, hogy már hivatalban lévő rabbikról volt szó és így természetes, hogy a bizottság nehéz szívvvel tagadta meg egyes esetekben a qualifikáció megerősítését, míg más esetekben csak egyes rabbinusi funkciókra szorította az illetők hatáskörét, míg például válólevek kiadásától eltiltotta.

Eszék.

(Vége következik.)

Dr. Ungar Simon.

Krónika.

Magyarország.

Az *Ág. hitv. Evangel. Egyház* 1907. évi október hava 23—28. napján megtartott egyetemes közgyűlésén tárgyalta a vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1907. évi május 22-ikén 22398 sz. a. kelt leiratát, mely arról értesíti, hogy az egyetemes egyház részére az 1848. évi XX. t. c. végrehajtásaképpen, az első részletet vagyis 301200 koronát folyóvá tette és felhívja a közgyűlést, hogy állapítsa meg az arány-kulcsot arra nézve, hogy ezt és a jövőben e címen még fokozatosan emelkedő államsegélyt miképpen szándékozik felosztani ama három cél között, melyekre nézve a miniszteri leirat azt köti ki, hogy ez az államsegély *kizárólag* az egyházi adózás rendezésére, az egyházi közigazgatás költségeire és az *országos lelkeszi nyugdíjintézet segélyezésére* fordítandó.

A kérdés tárgyalása során többen meggyőző és mély hatást keltő érve-
léssel azt javasolták, hogy az államkormánytól kijelölt három cél között a *lelkeszi nyugdíjintézetet* tekintsék olyannak, a melynek *teljes kiépítése* a leg-
égetőbb szükség, hogy a közegyház érdekeinek hivatásos letéteményesei, a
lelkészek, ha már a fizetések korszerű rendezését nem érheték el, legalább
a teljes nyugdíj biztosítása által megszabaduljanak a munkakedvet zavaró és
lohasztó aggodástól s nyugodtan és bizvást tekinthessenek a saját és család-
juk jövőjébe.

A kifejtett okok méltánylásával hozta meg a közgyűlés 25. jegyzőkönyvi

számu határozatát, melynek az egyetemes nyugdíjintézetre vonatkozó része a következő :

„A felosztási kulcs számszerű megállapítását egyelőre mellőzi az egyetemes közgyűlés, hanem megbizsa a nyugdíjintézeti ügyvivőt, *hogy a lelkeszi nyugdíj minimumának, betöltött 40 szolgálati év után 2400 koronában való megállapítása, de a teljes fizetés összegéig való emelkedhetésének számbavételével, szakértőileg állapítsa meg, hogy a már meglevő nyugdíjalap és egyéb járulékok figyelembevételével, mily évi hozzájárulási összeg szükséges; már most kimondja az egyetemes közgyűlés, hogy az államsegélyből első sorban a számítás szerint a nyugdíjintézet javadalmazására szükséges összeg lesz kielégítendő és a nyugdíjalapba beszolgáltatandó, az ezután fenmaradó összegből az egyházak adóterhének könnyítésére: $\frac{7}{9}$ -ed rész, a közigazgatási költségekre pedig $\frac{4}{9}$ -ed rész lesz fordítandó.“*

Ez a határozat minden rendes lelkesznek minimális nyugdíjul évi 2400 koronát kíván biztosítani még akkor is, ha rendes lelkeszi fizetése ennél az összegnél kisebb volt, olyanoknál pedig, a kiknek hiványi fizetése ezt a minimális nyugdíjösszeget túlhaladja, nyugdíjigényül a teljes fizetést óhajtja számításba venni.

E határozat értelmében dolgozta ki Csetneki Gyürky Pál az egyetemes nyugdíjintézet ügyvivője a nyugdíjintézet újjászervezésére vonatkozó javaslatát (Budapest, 1908.), a melytől az egyetemes nyugdíjintézeti bizottság határozati javaslat alakjában megszerkesztett szabályrendelet-tervezete némileg eltér. Leglényegesebb eltérése, hogy elejti a 2400 K. minimális nyugdíjösszeget és ennek helyére a *fizetés* elvén alapuló nyugdíjigényt állítja. Megokolja pedig azzal, hogy a nyugdíj nem lehet több, mint a munkadij és hogy esetleg sokan, sőt a kisebb javadalmazású lelkeszek tömegesen mennének nyugdíjba, ha több volna a nyugdíjuk, mint a fizetésük.

Ez a kérdés foglalkoztatja most a sajtót és az egyházmegyei közgyűléseket. Hangosan követelik a 2400 koronás minimumot, kifejezésre jutott az az óhaj, hogy a lelkeszi szolgálatnak 35, sőt (a tiszavidéki közgyűlés javaslatában) 30 esztendeje jogosítson teljes nyugdíjra, a melynek maximuma 6400 K legyen, hogy az özvegyek ellátási díja minden korlátozás nélkül a fizetés 50 százaléka legyen, hogy az árvák 20 éves koruk helyett nagykorúságukig élvezzék a nevelési díjat és hogy a beszámítható jövedelmet az egyházmegyei elnökség közreműködése mellett a gyülekezet állapítsa meg.

Az esperesi jelentések hálás elismeréssel szólnak a hivek áldozatkészségéről és a lelkeszek buzgalmáról. De panaszok is hangzanak fel. Keseregnek, hogy a római kath. szellem hódít, hogy az 1848. évi XX. t. c. megvalósulása és a kilátásba helyezett három millió törvénybeiktatása késik, panaszkodnak, hogy az 1907. évi iskolai törvény hátrányos oldalait érezteti, hogy az iskolák az államsegély kérésénél zaklatásoknak, sőt igazságtalanságoknak vannak kitéve és erélyesen követelik a felpanaszolt sérelmek megszüntetését. Különösen tiltakoznak ama legújabb pápai dekretum ellen, mely

a protestáns lelkész előtt kötött vegyes házasságot a római katolikus világ előtt vadházasságnak minősíti és annak az óhajnak adnak kifejezést, hogy a kormány ezentul az iskolaügyet érdeklő törvényjavaslatok készítésénél az Ág. hitv. Evang. Egyházat is hallgassa meg, a melyet hivatalosan Evangelikus Egyháznak kívánnak nevezni. Lelkes szavakkal köszöntötték az *Országos Protestáns Szövetséget* és felhívták az egyházakat, lelkészeket, felügyelőket és presbytereket annak lelkiismeretes felkarolására. Támogatásában látják a protestáns közszellem felélesztésének hathatós eszközét, a melyre annál nagyobb szükség van, „minthogy a római katolikus klerus öntudatos céllal, minden eszközzel, még erőszakkal is mindent elkövet, hogy a többi vallásfelekezeteket a saját vallásfelekezetébe felszivhassa.“

A közgyűléseken felhangzott óhajok közül még a következőket említjük: a lelkészi fizetés minimuma 2400 K. és hat 200—200 K (más javaslatban öt 400 K.) korpótlék legyen; a theológiai hallgatók a theológiai akadémiákon az egyházi ének- és zenében alapos kiképzést nyerjenek; egységes liturgia állapíttassék meg; a templomok építéséhez az állam adjon segílyt; az egyháztanács tagjai 3 évenként felerészben újból választassanak; az egyetemes felügyelői állást szüntessék meg, helyette a legidősebb püspök és kerületi felügyelők legyenek az egyetemes gyűlés elnökei; a közalapra minden evang. lélek 8 fillért fizessen.

*

Az Országos Református Lelkészegyesület tagjainak száma meghaladja az 1300-at. Több mint fele tehát a 2228 rendes papból álló egész református lelkészi karnak. *Ötvenen* gyülekeztek össze 1906. őszén, hogy a hatalmas arányokban növekvő egyesület alapjait megvessék. Közlönye 7 előfizetővel indult meg, most 1500—2400 példányban megy szét.

Választmányának Budapesten folyó évi április hó 2-án tartott gyűlési jegyzőkönyvéből a következő pontokat közöljük:

8. *Kontra* Aladár indítványa a *lelkészi egyenruha* dolgában tárgyalatván, a választmány kimondja, hogy a lelkészek egyházi funkciók és hivatalos polgári ünnepélyek alkalmával való öltözködésében eddig mutatkozott rendszertelenségen segíteni óhajtana, kívánatosnak és szükségesnek tartja, hogy a ref. lelkészek hivatalos ruházata mind az öt egyházkerületben egyöntetűleg megállapíttassék, e végből megbizza *Kontra* Aladár indítványozót, hogy a budapesti ref. lelkész jellegű egyénekből Dr. Székely József jegyző bevonásával egy bizottságot alakítson s e bizottság részleges javaslatot terjeszzen a lelkészi ruha dolgában az őszi közgyűlés elé.

10. A *lelkészfiúk* részére alapítandó főiskolai *internátus* és *árvaházra* vonatkozó indítványt a választmány érvelés és előkészítés végett a szövetkezeti bizottságnak adja ki.

13. A *lelkészképzés reformjának* kérdését választmányunk Dr. Ferenczy Gyula titkár indítványa alapján tárgyalván, elhatározza, hogy a kérdés tanulmányozására s részletes javaslatnak az őszi közgyűlés elé terjesztésére bizott-

ságot alakít, melynek tagjaivá a titkár, a két alelnök s az O. R. L. E. theol. tanár-tagjai küldetnek ki. Egyszersmind tekintettel arra, hogy az egyetemes tanügyi bizottság a theol. akadémiák tantervére vonatkozólag már készített ugyan javaslatot, ezen javaslat azonban a régi csapásokon haladva, a lelkészképzésnek választmányunk által óhajtott s a gyakorló lelkész munkakörét nagyobb figyelemre méltató reformját megvalósítani nem látszik alkalmasnak: választmányunk megbizsa elnökét, hogy kérje fel az egyetemes konventet egyesületünk nevében is, hogy az egyetemes tanügyi bizottság tantervjavaslatának tárgyalását és életbeléptetését legalább egy esztendeig még, vagy az ideig halaszsa el, a míg az egyházmegyék, egyházkerületek és egyesületünk, e reánk, lelkészekre nézve első rendü fontossággal bíró kérdésben véleményüknek kifejezést adhatnak.

14. Elnök jelenti, hogy a mult évi közgyűlés határozatához képest a *lelkészi fizetések* rendezéséről szóló közgyűlési határozatot megküldte a két protestáns egyház espereseinek azzal a kéréssel, hogy terjeszszék azt a lelkészi egyesületek, illetve értekezletek elé. Választmányunk arról győződött meg, hogy ha bár az 1907. szeptember 18-án tartott kongresszusnak a lelkészi fizetés rendezése tárgyában hozott határozata a leghelyesebb alapelveken épült és leghelyesebb érvekkel van támogatva, mindamellett az égetően sürgős ügy kiviteléhez hosszadalmas utat jelöl ki és a fizetésrendezés legerősebb, legtermészetesebb s a sikert leggyorsabban biztosító alapjától az 1848. XX. t.-c. végrehajtásáról a figyelmet valami más, de általa meg nem jelölt lehetőségre tereli. A kongresszus határozata iránt a legnagyobb tisztelettel viseltetik ugyan, de mivel maga a határozat egyenesen felhívja a bírálatot és az esetleges módosító indítványokat: választmányunk közérdeket vél szolgálni akkor, a mikor a közvélemény irányítása céljából kijelenti, hogy a protestáns lelkészek fizetésének rendezését elodázhatatlan szükségesnek tartja, a fizetésrendezés egyházi jogi forrásának az egyházi törvények I. t.-c. 114. §-át, államjogi forrásának az 1848. XX. t.-c. 3. §-át, anyagi forrásának az 1848. XX. t.-c. alapján nyerendő állami hozzájárulást tekinti. A protestáns lelkészek törvényben meghatározott fizetéséhez szükséges összeg a 3 milliós állami hozzájárulás közigazgatási címletének emelkedő tételeként lenne felveendő az állami költségvetésbe s eként megszüntetendő a kongruatörvény ama sértő egyenlősítése. mely a protestáns lelkészeket a mind képzettségi, mind magyar nemzeti szempontból kevésbé érdemesült elemekkel egy ugyanazon elbánás és méltatás kategóriájába erőszakolta s meg lenne szüntetve az a nehézség, a mit a királyilag szentesített Egyh. Törv.-ben meghatározott fizetésnek az összes nem katolikus lelkészekre kiterjesztése állami pénzügyi szempontból okozhatna. A választmány kéri az összes illetékes tényezőknek ezen álláshoz csatlakozását, egyben már most felkéri az egyházmegyei és egyházkerületi közgyűléseket, hogy indokolt határozataikkal forduljanak a főtiszt. és mélt. konventhez, hogy a lelkészi fizetések zsinati törvényben biztosított mértékig leendő sürgős felemelése tárgyában azonnal bocsátkozzék tárgyalásba a m. kir. kormányval.

A Lelkészegyesületnek a *törvényhozási ténykedést megfigyelő bizottsága* július 1-én Budapesten tartott ülést, a melyen kimondta, hogy feladatát kettős irányban látja el: 1. Figyelemmel kíséri az állami törvényhozást egyház- és iskolapolitikai szempontból. 2. Figyelemmel kíséri az új zsinati törvények hatását, befolyását az egyházi életre s az esetleges fogatkozásokra rámutatva, hiányt pótló javaslatokat készít elő.

*

Június hó 9-én Dr. Degenfeld József elnöklete alatt megalakult az *Orsz. Evangéliomi Szövetség*. Tagja lehet mindenki, a ki a vallási és lelkiismeretbeli szabadságért, a vallásfelekezetek egyenjoguságáért, az országos törvényekben lefektetett jogok és jogos igények megvalósításáért anyagi áldozatra és szellemi küzdelemre kész. Célja: az evangéliom szellemének terjesztése, evangéliomi alapon való társadalmi tömörülés, minden, a lelkiismeret szabadságát és a bevett vallásfelekezetek jogegyenlőségét veszélyeztető törekvés ellenében. Tagdíj nem lesz több 1 K-nál; ellenben a testületek, a pártolók és alapítók magasabb összegekkel áldoznak.

*

Fontos hivatást tölt be a protestantizmus szolgálatában a *Bethlen Gábor Kör*, melynek főfeladata olyan táborba gyűjteni a budapesti főiskolák protestáns ifjúságát, mely tagjaiban a hazafias vallásos érzést ápolja és a protestáns öntudatot megerősítse.

E célt a következő eszközök alkalmazásával szolgálja: szegénysorsu tagjainak lakás-, ebéd,-vacsora- és pénzsegélyt oszt; kedvezményeket nyújt a fővárosi tudományos, irodalmi és művészeti előadásokra, hogy a tagok minél olcsóbban szerezhessék meg az anyagi megélhetés feltételeit.

Szellemi és erkölcsi téren szeretet-vendégséggel és irodalmi estékkel igyekszik a tagokat nemes és nagyfontosságú élethivatásuk előkészítésére buzdítani. Rendez vidéki kirándulásokat, hogy az ország különböző részében megismertesse munkásságát és a társadalommal való kapcsolatot mind szorosabbra fűzze.

Minden hétfőn belmissziói, csütörtökön irodalmi estét tart. Amazon ének, ima és bibliamagyarázat, ezen különböző irányu tudományos és művészeti előadások az összejövétel tárgyai.

Nevezetes forduló pontot jelent az egyesület életében az utolsó iskolai év, melynek elején új 5 szobás helyiségbe költözött s itt felállította a Bethlen-Otthont. Teljesen ingyen ad itt nyugalmas szállást 6 vagyontalan, tanulmányait kitűnő eredménnyel folytató ifjunak.

Ennek az Otthonnak fejlesztését tekinti most legszorgosabb feladatának.

*

Jun. 10-én a *Kálvin-szövetség* is megtartotta alakuló közgyűlését, a melyen részt vett Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter, Baksay Sándor püspök és Kovács Sándor főgondnok is. A Szövetség, mely nem akar politikai tes-

tület lenni, hanem fokozottabb egyháztársadalmi munkásságot kíván kifejtetni, *Kenessey Béla* erdélyi püspököt választotta elnöknek és megalakította a harminc tagu választmányt. Ez július 1-én megtartotta első ülését, a melynek végeredményeképpen kimondta, hogy a Szövetség céljainak megismertetése és taggyűjtés céljából felhívást fog intézni az egyház lelkesi és világi tagjaihoz s egyszersmind egy népies füzet kiadása által gondoskodik arról is, hogy a Szövetség céljait a nép között is ismertesse.

*

A Magyar Evāngelikus Keresztény Diákszövetség Balaton-Almádiban tartotta évi gyűlését. Mintegy ötvenen jelentek meg az ország hét protestáns theológiájának, meg néhány más intézetének képviselőitében. A gyűlésen jelen volt Fries Károly dr. (Stockholm) a Keresztény Diákok Világszövetségének elnöke, a ki a diszgyűlésen beszédet is mondott.

Németország.

A *württembergi* izrael. egyházi főhatóság (*Oberkirchenbehörde*) a zsidó hitközségek új alkotmány-tervezetét dolgozta ki, a melyet a „*Württembergischer Staatsanzeiger*“-ben közzétesz, hogy az érdeklődők hozzászólhassanak, mielőtt az illetékes forumokhoz felterjesztik.

Az 1828. április 25-iki izraelita törvény eltörlésével egy új állami törvény megalkotását javasolja, a mely csak arra szorítkozik, hogy az izrael. egyháznak mint nyilvános testületnek (*öffentliche Korporation*) elismerését és az állami közegeknek közreműködését — a mennyiben ezt az egyház feladatai kívánják — biztosítsa. Egyebekben pedig a zsidó vallásközösségre bizassék egyházi ügyeinek önálló rendezése és igazgatása a királyi rendelet útján hatályra emelendő új egyházi alkotmány alapján.

A javaslat értelmében a hitközségek önállóan intézik ügyeiket. A zsidó vallás minden híve, ha valamely helyen hat hónapig tartózkodik, az illető hitközség tagja. A hitközségeknek rabbi-kerületekre való felosztása érintetlen marad. A hitközségből való kilépés az illetékes rabbinál bejelentendő. A hitközség szükségletei az állami adó arányában kivetendő hitközségi adóból fedezendő. Minden más adó megszűnik.

A hitközség ügyeit az előljáróság, illetve az ügyész és a választmány intézik. Az előljáróság áll a rabbiból (illetve előénekesből vagy a kollegiumból választott tagból) mint elnökből és a hitközség nagysága szerint bizonyos számú (2–10) tagból (egyház-előljárók). Az egyház-előljárókat hat évre választják; három évenként felük kilép. A hitközség minden adófizető férfitagja, a ki a 25. életévet betöltötte, csélekvő és szenvedő választó joggal bír. A választás titkos szavazás útján történik.

Ötven családot meghaladó hitközségekben választmányt alakítanak, mely az előljáróság választott tagjainak kétszerese. Tizenöt családnál kisebb hit-

községeknek az egyházi főhatóság a hivek többségének javaslatára megengedheti, hogy az előjáróság tisztjét egy ügyész töltsse be, a kit a hivek hat évre választanak.

Az előjáróság hatásköre: a nyilvános istentiszteletről, a zsinagógák és más hitközségi intézetek létesítéséről és fentartásáról való gondoskodás, a hitközség gazdasági ügyeinek intézése stb. Büntető jogköre (megintés és hat márkáig terjedő birság) is van.

A választmányt a javaslatban felsorolt fontosabb ügyek elintézésékor vagy az egyházi főhatóság kívánatára, vagy a választóképes hivek felének javaslatára hívják egybe.

A rabbit az egyházi főhatóság az illetékes miniszterium jóváhagyása után alkalmazza. Vizsgái, hatásköre és kötelességei tekintetében az eddigi szabályzatok maradnak érvényben. Nyugdíjaztatása kilenc évi szolgálat után, 70. évének betöltése, vagy szolgálatképtelenség, vagy két évnél hosszabb betegsége folytán az egyházi főhatóság javaslatára a miniszterium által történik. Nyugdíja, melyet a központi egyház fizet, a 10. szolgálatév megkezdésével a legutóbb élvezett fizetés 40 százaléka a pótlékkal és lakbérrel (Stuttgartban 600, a többi községekben 480 márka) egyetemben. A rabbi csakis az illetékes miniszterium jóváhagyása után bocsátható el.

Minden községben, a melynek más községekkel együtt rabbija van, előénekes alkalmazandó. A hol izrael. népiskola van, az előénekes tisztje rendszerint a tanítóéval egybekapcsolandó. Az előénekest az egyházi főhatóság alkalmazza. Nagyobb hitközségekben vallástanítók alkalmazandók. Előénekesek és vallástanítók nyugdíjképesek, jogi állásukat a néptanítói törvény egyes cikkeinek megfelelő alkalmazása határozza meg. Az előénekeseket az előjáróság a választmány esetleges közreműködésével az egyházi főhatóság jóváhagyása mellett alkalmazza.

Az egyházi főhatóság szűkebb és tágabb tanácsból áll.

*

A *württembergi rabbik egyesületének* Stuttgartban tartott 13. rendes közgyűlése a kötelező hitoktatásra, a vasárnapi munkaszünet szigorításának meggátlására és a rituális metszés ügyére vonatkozó jelentésekkel kezdte meg tanácskozásait. Folytatta a württembergi istentiszteleti rendnek négy évvel ezelőtt megindult tárgyalását, a melynek során méltatták azt a körülményt, hogy ennek a kötelező rendnek 70 éves fennállása nem akadályozta meg, hogy az egyes hitközségek a saját külön zsinagógai szokásaikhoz ragaszkodjanak. Elhatározták a hitközségek kormányzatára és egyéb hasonlókra vonatkozó hatósági rendeletek összegyűjtését és eszmecserét folytattak a rabbiknak a Németországon fennálló nagy felekezeti szövetkezetek érdekében kifejtendő tevékenységéről.

*

Birkenfeld fejedelemség izrael. országos tanácsa azt a követésre méltó határozatot hozta, hogy eltörli azokat a díjakat, a melyeket a fejedelemség zsidó lakosai a rabbinak funkciói után fizettek és azokat fizetésének emelésével váltja meg. A nagyhercegi kormány ezt a határozatot jóváhagyta.

Anglia.

Az *angol* hitrokonokat sokat foglalkoztatja az a kérdés, hogy a felekezet közérdekeinek szempontjából kívánatosabb-e, hogy a zsidó papok a jó-módu osztályokból vagy a szegények soraiból kerüljenek-e ki. A kik az utóbbi nézetet vallják, azzal érvelnek, hogy csakis a nép gyermeke foghatja fel és érezheti át a nép szükségleteit, az ellenkezőnek hívei arra utalnak, hogy éppen azok, a kik jólétben nevedtek, váltak gyakran a szociális célok legbuzgóbb munkásaivá és hogy éppen azért, mivel anyagi gondok nem zaklatják őket, annál nagyobb buzgalommal szentelik magukat hivatásuknak. Félő, hogy mesterséggé hanyatlik a papi hivatás, ha csak olyanok választják, a kik kenyerőket akarják biztosítani és a kik ennél fogva nem is rendelkeznek majd kellő bátorsággal, hogy eszméikért és ideáljaikért sikra is szálljanak. A filantrópikus tevékenységen kívül más fontos feladatai is vannak a zsidó papnak és az u. n. jobb osztályoknak épp úgy szükségük van a lelkeszi gondozásra, mint azoknak, a kik azt szegénységük folytán igénybe venni kénytelenek.

Felfogásunk szerint azok valók a papi pályára, a kik megfelelő tehetség mellett hajlamaiknál és rátermettségüknél fogva arra alkalmasak, a kik a papi hivatásért rajonganak és elég idealizmussal és erkölcsi erővel bírnak, hogy nagyon sokról lemondva a miben a tulnyomó többség gyönyört talál, minden erejüket és tudásukat ennek a hivatásnak szolgálatába állítsák, a nélkül, hogy ezért bárminemű jutalmat várnának.

Franciaország.

A *francia* rabbik szövetsége *Lévy Alfred* országos főrabbi elnökle mellett tartotta közgyűlését. A közgyűlés tanácskozásai elé nagy érdeklődéssel néztek, mert azt hitték, hogy a rabbik majd állást foglalnak azokkal a támadásokkal szemben, a melyeket a *Get és chalice* ügyében tavaly hozott és orthodox körökben nagy visszatetszést keltett határozatok okoztak. De a tanácskozás alatt megjelent *Rothschild Edmond* báró, a központi konzisztorium einöke, a ki a rabbikat munkájukban nagy szivességgel köszöntve, azokat a benyomásokat közölte velök, a melyeket utolsó utazásai alkalmával nyert. Az angol főrabbi ugyanis tudomására hozta, hogy a külföld nem helyeselte a tavalyi határozatok reformatorikus irányzatát. A báró ennél fogva figyelmeztette a rabbikat, hogy maradjanak a hagyomány talaján és ne gondolják, hogy gyűléseiknek célja vallási reformok megvitatása. A főrabbi erre

annak a reménynek adott kifejezést, hogy a konzisztorium elnöke újabb megfontolás tárgyává fogja tenni véleményét. A felszólamlások egyelőre annyit eredményeztek, hogy a gyűlés fentartva ugyan tavalyi határozatait, azok alkalmazását a kérdés újabb megvizsgálásáig felfüggesztette.

*

A párisi hitközség költségvetése 220760 frankra rúg. 3616 tagja 261968 frank adót fizet.

Amerika.

Amerikában két theologiai intézet áll a rabbiképzés szolgálatában. Az orthodox szeminárium: *Jewish Theological Seminary* New-Yorkban, melyet *Dr. Schechter* igazgat és a *Hebrew Union College* Cincinattiban, melyben *Dr. Kohler* elődjének szellemében a reform-községek számára nevel papokat. Az utóbbi e napokban ünnepelte 25 éves fennállásának jubileumát.

Azt remélték, hogy a kivándorlóból alakult gyülekezetek a new-yorki szeminárium növendékeit fogják alkalmazni, a kik majd művelő hatással lesznek ezekre a hitközsegekre és a vallásos életnek nemesebb alakot fognak adni. Ez a körülmény készítette a reform híveit, hogy jelentékeny anyagi eszközökkel támogassák ezt a konzervatív irányu intézetet. De ez a remény nem vált valóra. A ghetto zsidóságának a szeminárium orthodoxiája nem elegendő. Az ő vallásos szükségleteinek csak a jesiva felel meg és az orthodox szeminárium növendékei a mérsékelt reformnak hódoló zsinagógákban vállalnak hivatalt. Mr. Schiff ezen a bajon úgy iparkodik segíteni, hogy a Talmud Tórának nyújtott támogatást attól a feltételtől teszi függővé, hogy egynémely növendékét a szemináriumba küldi.

A két intézet között igen egészséges verseny van, mely mindkettőnek szellemi életére jótékony hatást gyakorol. Mindketten azonban abban a bajban szenvednek, a mely miatt különben más felekezetek is panaszkodnak, hogy a növendékek száma nagyon csekély és hogy ennél fogva nem képesek a hitközsegeket elegendő rabbival ellátni. Az amerikai gyülekezetek fényesen díjazták papjaikat, a kiknek társadalmi állása is sokkal kedvezőbb, mint európai kartársaiké, mindazonáltal nagyon kevés ifju akad, a ki papi pályára szánná magát. Az utolsó évben mindkét intézetben 12 növendék végzett. New-Yorkban 7, Cincinattiban 5. Ezek közül 6 orosz, 4 magyar és 2 amerikai volt.

Az orosz bevándorlás egyébiránt nem volt minden üdvös befolyás nélkül. Mérséklőleg hatott a szélsőségek felé haladó radikális reformra, a melyben a mérsékelt haladás hívei Amerikában is veszélyt látnak.

Téves azonban az a nézet, mely az összes bevándorlókat orthodoxoknak tekinti. Ezek két szélsőséget képviselnek. A többség orthodox, de egy nagyon jelentékeny kisebbség teljesen hitetlen. Vannak közöttük, a kik Jóm Kippurkor zsidóellenes tüntetéseket rendeznek. De vannak köztük a

Zsidó Nemzetiségnek, a cionizmus ez utolsó fázisának is hívei. Ezek noha istentagadók, számos régi zsidó szokáshoz ragaszkodnak, nem azért mert vallásosak, hanem azért mert nemzetiek. A zsidó nemzetiség eme feléledésének üdvös, de káros következményei is vannak. Üdvösek, a mennyiben egy új irodalmat és művészetet hoztak létre, károsak, a mennyiben meggátolják azt, hogy ezek az oroszok amerikaiakká váljanak.

*

New-Yorkban 75 nagy jótékony egyesület áll fenn. Ezek közül a legjelentékenyebb a „United Hebrew Charities“, melynek évi jövedelme 320,000 dollár. A „Mount Sinai Hospital“ kórháza három millió dollárba került. A kórház évi jövedelme 350,000 dollár.

A 72. utca zsinagógájában siketnémák számára tartottak istentiszteletet, melyen nemcsak intézeti növendékek vettek részt, hanem főleg olyanok, kik már saját kenyerüket keresik, de fogyatkozásuk következtében nem szerezhetik meg maguknak az istentisztelet nyújtotta lelki üdülést. A kísérlet fényesen sikerült s úgy látszik, állandósítani fogják a siketnémák istentiszteletét. Ezen első alkalommal William Gladstone Jones siketnéma tanár predikált. V.

*

A *mexikói* köztársaság nagy területén sok zsidó él, de mai napig nincs egyetlen hitközségük sem. Az északamerikai zsidó hitközségek szövetsége (Union of American Hebrew Congregation) most elhatározta, hogy bizottságot küld ki, mely beutazza egész Mexikót és intenzív agitáció kapcsán szervezni fogja a hitközségeket. „Ez az első eset a zsidók történetében,“ így írják az amerikai lapok, „hogy egy országos szervezet idegen országba küldi képviselőit, nem azért, hogy kérjenek, hanem, hogy vigyenek segítséget“. A missió költségeit egészen az Union fogja viselni s egyetlen pennyt sem fognak igénybe venni a mexikóiak részéről. V.

Az Országos Rabbiegyesület rendes tagjainak sorába léptek: 117. Dr. Hoffer Ármin (Veszprém), 118. Mehr Miksa (Szirák) és 119. Dr. Wiener Márk (Kőszeg).

Kérjük a hitközségek tek. elnökségeit, hogy az előfizetési díjat mennél előbb megküldeni sziveskedjenek.

A tagsági díj (4 korona) Dr. Edelstein Bertalan egyesületi pénztárhoz (Budapest, III., Lajos-u. 9. II. em. 12 a.) küldendő, a kinél az új tagok is jelentkeznek.

Tartalom: Iskoláink jövője. — A zsidóságra vonatkozó törvények és szervezkedési mozgalmak Horvát-Szlavonországban. Dr. Ungar Simon. — Krónika. — Az ORE rendes tagjai. — Kérelem.

Nyomatott Fischel Gülöp Fia könyvnyomdájában Nagykanizsán.

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára